

BACHELOROPPGAVE

Overgangen mellom barnehage og skole

The transition between kindergarten and school

Kandidatnummer: 226

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Åse Nylenna Akslen

Innleveringsdato: 31.05.2021

Antall ord: 9007

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Summary

The transition from being a kindergarten child to a school child will for many children be a process that can be perceived as unknown and unsafe. A smooth transition between the two institutions will be important because it lays a good foundation for the children's well-being and learning.

Through experience from my education and my private life, I have experienced that the transition between kindergarten and school has been practiced differently both between and internally in kindergartens. My bachelor thesis will address how the kindergarten can, in the best possible way, facilitate a good transition for their children between kindergarten and school. To answer this thesis topic question, I have chosen a qualitative study with an interview as data collection. I have interviewed two kindergarten teachers and a teacher in primary school, and compared the findings from the interviews with current professional literature.

In the thesis, I find that it is not a simple recipe that leads to a good transition, but a set of principles that kindergarten teachers with responsibility for the pedagogical plan before the transition should be aware of. Central to this is putting the children at the center, and that the transition must be facilitated as a process and not a single event. I find that the most important activities before school start is:

1. Developing the children's social competence
2. Activities that allow children to experience a connection between kindergarten and school
3. Helping children to understand and express their feelings regarding the transition

Finally, it is important to create a common understanding of the process and content with the children's parents, so that you move in the same direction.

Forord

Denne bacheloroppgaven er en avslutning på min treårige barnehagelærerutdanning ved Høgskulen på Vestlandet, campus Bergen. Oppgavens tematikk er *barns overgang mellom barnehage og skole*. Tematikken spinner ut fra en personlig interesse jeg har fått gjennom et utviklingsprosjekt i regi av utdanningen og erfaring fra egne barn. Selv om ikke temaet dekkes veldig grundig i utdanningen, er det interessant og relevant i forbindelse med min yrkestittel. Jeg har derfor benyttet denne anledningen til å fordype meg i overgangen mellom barnehage og skole. Prosessen har vært utfordrende, spennende og lærerik.

Jeg vil takke veilederen min for godt samarbeid, og for all hjelp i form av tilbakemeldinger og tips under oppgaveskrivingen. Jeg vil også takke mine informanter som lot seg intervju. Uten informantene mine ville det ikke vært mulig å gjennomføre studien.

Til slutt vil jeg også takke min samboer og mine tre barn for at de har holdt ut med mitt fravær under bachelorskrivingen.

Bergen, Mai 2021

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 Innledning	5
1.1 Begrunnelse for valg av problemstilling	5
1.2 Problemstilling	6
1.2.1 Begrep i forbindelse med problemstilling	6
1.3 Oppgavens oppbygning	7
2.0 Teori vedrørende overgangen mellom barnehage og skole	8
2.1 Utviklingen i samarbeidet mellom barnehagen og skolen	8
2.2 Overgangen mellom barnehage og skole	9
2.3 Foreldresamarbeid i overgangen	11
2.4 Lek og læring i overgangen	12
2.5 "En god overgang" fra et teoretisk perspektiv	13
3.0 Metode	14
3.1 Hva er metode	14
3.2 Begrunnelse for valgt metode	14
3.2.1 Intervju	15
3.3 Reliabilitet og Validitet	16
3.4 Informanter	16
3.5 Ethiske refleksjoner rundt bacheloroppgaven	17
3.6 Vurdering av metodevalget mitt	18
4.0 Presentasjon av empiri	19
4.1 Samarbeid mellom institusjonene	19
4.2 Hva legges i en god overgang?	20
4.3 Foreldresamarbeid	21
4.4 Prosessen i den enkelte institusjon	22
4.5 Hva forventes?	23
4.6 Hva er det viktigste barnehagen gjør for å skape en god overgang?	23
5.0 Drøfting	24
5.1 En god overgang	24
5.2 Sammenheng mellom lek og læring i overgangen	25
5.3 Barnet som subjekt i overgangen	26
5.4 Foreldresamarbeid i overgangen	27
6.0 Avslutning	29
7.0 Litteraturliste	31
Vedlegg nr. 1	33
Vedlegg nr. 2	34

1.0 INNLEDNING

I bacheloroppgaven fordyper jeg meg i barnehagens forberedelser før overgangen mellom barnehage og skole. Oppgaven vil rette seg mot *hvordan* barnehagen på best mulig måte kan legge til rette for en god overgang. Gjennom et utviklingsprosjekt i studiet og egne personlige erfaringer har jeg utviklet et stort engasjement for temaet. Jeg er forelder selv, og har erfaring med hva forberedelsene i forkant av overgangen kan bety for hvordan barna opplever overgangen. Temaet er betydningsfullt for meg, og vil følge meg i mitt mandat som barnehagelærer. For å svare på problemstillingen min vil jeg gjennom en kvalitativ undersøkelse og aktuell faglitteratur drøfte hvordan barnehagen kan legge til rette for en god overgang.

1.1 BEGRUNNELSE FOR VALG AV PROBLEMSTILLING

Overgangen mellom barnehage og skole er en stor overgang for barna, og en milepæl i et hvert barns liv. I mitt fremtidige yrke som barnehagelærer ønsker jeg å bidra til at barna skal føle seg trygg i denne prosessen, og at skolen ikke skal være ukjent og utrygg. Gjennom oppgaven vil jeg opparbeide meg kunnskap og innhente erfaringer som kan bidra til at jeg blir en barnehagelærer som ivaretar barnas behov på en god måte i overgangen mellom barnehage og skole.

Barnehagen og skolen har styringsdokumenter som forteller oss hvilke krav og retningslinjer vi skal etterstrebe i yrkene våre. I barnehagen har vi Rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017) og i skolen er det Læreplanverket for kunnskapsløftet (Utdanningsdirektoratet, 2020). Erfaringene fra utdanningen min og mitt private liv er at overgangen mellom barnehage og skole praktiseres ulikt. Fra praksis gjennom utdanningen min har jeg observert at den pedagogiske lederens egen tolkning av Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver er utslagsgivende på hvordan overgangen blir praktisert. Fra min rolle som forelder har jeg også opplevd gjennom egne barn at pedagogene i samme barnehage praktiserer forberedelsene i overgangen ulikt.

At forberedelsene har åpning for tilpasning og et personlig preg, tenker jeg er bra. Likevel, når den pedagogiske ledelsen har slik innflytelse kan det være hensiktsmessig å ha noen klare prinsipper for beste praksis og hva en god overgang bør inneholde.

Dette for å sikre kvaliteten på tvers av og internt i barnehager. Med bakgrunn i dette, har jeg et ønske om å finne ut hvordan jeg på best mulig måte kan legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole.

1.2 PROBLEMSTILLING

I denne oppgaven skal jeg forsøke å finne svar på spørsmålet: *Hvordan kan barnehagen på best mulig måte legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole?*

En viktig avgrensning i oppgaven er at jeg legger vekt på hvordan *barnehagen* på best mulig måte kan legge til rette. Jeg vil derfor ikke se på skolens arbeid i overgangen, utover det som er relevant for problemstillingen. Skolen og SFO har en viktig rolle, men av hensyn til oppgavens omfang vil jeg ikke vektlegge dette.

1.2.1 BEGREP I FORBINDELSE MED PROBLEMSTILLING

Jeg vil i denne delen beskrive hovedbegrepene som går igjen i problemstillingen min.

Overgang - I denne besvarelsen blir begrepet overgang brukt i forbindelse med overgangen det er å gå fra barnehage til skole. Det blir beskrevet som en prosess hvor barnet er på vei fra en institusjon til en annen. Overgangen fra barnehage til skole er en overgang som sees på som en stor overgang, og en av de største overgangene i et barns liv (Sommer, 2014).

Legge til rette - Å legge til rette i sammenheng med overgangen barnehage og skole, er i følge Sommer (2014) å planlegge, organisere og gjennomføre noe som vil gjøre at barna mestrer det, og kommer styrket ut av situasjonen. For denne oppgavens formål vil jeg primært bruke begrepet for å beskrive planleggingen, organiseringen og gjennomføringen fra en barnehagelærers perspektiv.

Barnehage - er en pedagogisk virksomhet for barn i tiden før den opplæringspliktige alderen. I barnehagen skal voksne ivareta barns behov for omsorg og lek, fremme læring og danning og legge til rette for et godt grunnlag for videre utvikling. Kvaliteten og kompetansen til personalet i barnehagen er en viktig ressurs og en forutsetning for at barnehagen skal kunne ivareta barnas behov (Kunnskapsdepartementet, 2020).

1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING

Bacheloroppgaven består av totalt seks kapitler, og er bygget opp med tre hoved emner: teoridel, metodedel og drøftingsdel. I teoridelen tar jeg for meg litteratur som jeg mener er relevant for problemstillingen og tematikken rundt overgangen mellom barnehage og skole. Videre i metodekapittelet utdyper jeg mine metodevalg og bakgrunnen for valgene. Deretter blir de viktigste funnene fra intervjuene presentert, før empirien min drøftes opp mot den aktuelle faglitteraturen jeg har vist til. Avslutningsvis trekker jeg frem det jeg anser som de mest sentrale funnene i forskningsprosjektet mitt.

2.0 TEORI VEDRØRENDE OVERGANGEN MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE

Det finnes ulike teorier som bygger hverandre opp, som motsier hverandre og som forandrer seg over tid. Teori er noens formeninger som andre kan bruke til å undersøke eller tilegne seg kunnskap, og teori er med på å belyse problemstillingen i ulike perspektiver (Dalland, 2017). I dette kapitlet gjør jeg rede for ulike teoretiske perspektiv som er relevant for min problemstilling. Teorien jeg har valgt å bruke vil senere i oppgaven være utgangspunkt for drøftingen opp mot mine funn fra den kvalitative undersøkelsen.

Jeg vil nå ta for meg utviklingen av samarbeidet mellom barnehage og skole, og se nærmere på hva overgangen mellom barnehage og skole innebærer for barna, samt de ulike samarbeidspartnerne rundt overgangen og hvordan barnehagen kan legge til rette for en best mulig overgang. Som utgangspunkt har jeg brukt Hogsnes (2019), Glaser (2018), Lillemyr (2011), Rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017), Thoresen & Aukland (2020) og Sommer (2014) som relevant teori for å belyse min problemstilling. I tillegg tar jeg for meg en studie om skoleforberedende tiltak, utført av Lillejord, Børte, Halvorsrud, Ruud & Freyer (2015). Avslutningsvis i dette kapitlet vil jeg se på hvordan barnehagen kan tilrettelegge for en god overgang ut i fra valgt faglitteratur.

2.1 UTVIKLINGEN I SAMARBEIDET MELLOM BARNEHAGEN OG SKOLEN

For å få en forståelse for utviklingen som har vært innenfor barnehage og skole, har jeg tatt utgangspunkt i et utvalg viktige endringer som har formet og påvirket forholdet mellom barnehage og skole.

I overgangen mellom barnehage og skole opplever barna et skifte i synet på læring. En studie om skoleforberedende tiltak utført av Lillejord et al. (2015) beskriver at overgangen preges av at institusjonene har ulik oppfatning og tradisjoner om hvordan man utøver læring. Studiet forklarer prinsipielle forskjeller mellom barnehagen og skolen, med at barnehagen viser hvor mye barna faktisk kan, og skolen viser hvor mye barna har å lære. Likevel har barnehagen og skolen nærmet seg hverandre de siste 25 årene. Blant annet gjennom følgende hendelser:

- I 1997 ble den skolepliktige alderen i Norge senket, og det ble besluttet at barna skulle starte på skolen det året de fylte 6 år. Grunnskolen ble samtidig inndelt i tre ulike trinn. Småskolen, mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Endringen ble kalt reform 97, og hensikten var at alle barn skulle få et mest mulig likt utgangspunkt og dermed like

muligheter til å lykkes senere i livet. Reform 97 rettet fokuset sitt mot lek i skolen det første året (Lillemyr, 2011).

- Inntil 2005 var barnehagen en del av barne- og likestillingsdepartementet, men i 2005 ble det flyttet til Kunnskapsdepartementet. Flyttingen skulle sikre at barnehagen var en pedagogisk virksomhet, som var en del av den første (frivillige) fasen av utdanningsløpet.
- I 2006 ble det også innført Kunnskapsløftet. Kunnskapsløftet innebar en utvikling fra å være størst fokus på lek i 1. Trinn, til å bli enda mer fokus på læring. Begrunnelsen for kunnskapsløfte var at Norske barn scoret dårligere i internasjonale studier som omhandlet lesing og skriving. Endringene skulle derfor utgjøre en forskjell som skulle få elevens læringsresultater til å øke (Lillemyr, 2011).
- Rammeplanen for barnehagen setter de ytre rammene for det pedagogiske arbeidet som blir utført i barnehagene, og den siste rammeplanen for barnehagen ble utgitt i 2017 (Utdanningsdirektoratet, 2017)
- I 2018 ble det nedfelt i [opplæringslovens § 13-5](#) og i [barnehagelovens § 2a](#) at barnehagen og skolen har plikt til å samarbeide for å skape kontinuitet for barna i overgangen. Loven sier også at det er skolen som har hovedansvaret for samarbeidet, og for å utarbeide planer for overgangen fra barnehage til skole.

2.2 OVERGANGEN MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE

De fleste barn i Norge går i dag i barnehage før de startet på skolen. Gjennom barnehagen opparbeider barnet seg ferdigheter, kunnskap og erfaringer de tar med seg inn i skolen.

Tiden før skolestart handler som regel om lek, relasjoner, faglige og sosiale utforskninger. Barna har mye å undre seg over, og mye de skal lære. I overgangen går barna fra å være de eldste i barnehagen til å bli de yngste på skolen. For de fleste barn kan disse rolleendringene oppleves som store og utfordrende, og det blir barnehagens jobb å forberede barnegruppen sin. Barnehagen må gi barna erfaringer som viser at det er sammenheng mellom barnehage og skole, gi barna mestringsfølelse i nye utfordringer og skape trygghet rundt overgangen (Thoresen & Aukland, 2020).

Barnehagen er blitt en viktig sosialiseringsarena hvor barna skal få oppleve mestring, glede, trygghet og læring. Johansson (2013) skriver at barns samspill, hvilke posisjoner de får og tar, samt hvilke læringer som er mulig, er betinget av tilbudet gitt i omgivelsene. I barnehagen vil derfor barnehagens tilnærming til overgangen mellom barnehage og skole og hvordan man legger til rette for en god overgang være viktige faktorer som i stor grad påvirker barnas evne og motivasjon til å starte på skolen.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver har et eget kapittel som omhandler overganger, og fremhever også viktigheten av samarbeidet rundt forberedelsene til skolestart. Det er i rammeplanen krav om hvordan barnehagen skal legge til rette for barna, og det står blant annet at ” *Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning* ” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 33). I forberedelsene som ligger i overgangen stilles det altså krav til at barnehagen og skolen samarbeider og legger til rette for at barnas behov og hensyn vektlegges og sikres, samt at samarbeidet skjer i nær forståelse og samarbeid med hjemmet til barnet.

Overganger er noe barn har erfaringer med lenge før de startet på skolen. Når barnet går fra å være hjemme til barnehage er det en overgang, og når barnet bytter avdeling i barnehagen er det også en overgang. Likevel er overgangen mellom barnehage og skole annerledes. Barnet går fra en institusjon med sin kultur til en ny institusjon med egen og ulik kultur i forhold til barnehagen (Hogsnes, 2019).

Skolestart er ofte noe som oppleves spennende og skremmende på samme tid. Barnet kjenner på ulike følelser, og det vil være helt avgjørende at skolen oppleves som en trygg arena for barna som kommer fra barnehagen. Lillemyr (2011) skriver at skolen bør bygge på kompetansen som barnet allerede har opparbeidet seg gjennom barnehagen. Dette for å sikre tryggheten barna opplever rundt skolestart.

For å kunne vurdere hvordan man som barnehage skal praktisere forberedelsene til overgangen, er det viktig å ha et bevisst forhold til det pedagogiske grunnsynet. Et pedagogisk grunnsyn er verdiene, holdningene og kunnskapen som utgjør det en barnehagelærer faktisk utfører daglig i barnehagen (Gunnestad, 2014). Det pedagogiske tilbudet som er i de ulike barnehagene vil derfor være varierende. Fellesnevneren for både barnehage og skole er at man alltid bør se barnet som subjekt. Det betyr at vi anerkjenner barnets rettigheter, vi forholder oss til det enkelte barnets egne tanker og følelser, og vi respekterer barnet som det er (Berit Bae, 2007).

Lillejord et al. (2015) sin studie om skoleforberedende tiltak forteller at barna opplever å få en bedre overgang fra barnehage til skole når overgangen betraktes som en prosess og ikke en enkel hendelse. Videre finner Lillejord et al. (2015) det gunstig at barnehagen legger til rette for at de kommende skolebarna får vandre mellom skolen og barnehagen for å bearbeide opplevelser kognitivt og emosjonelt. I prosessen det er å starte på skolen har barnehagen en svært viktig oppgave. Barnehagen skal ikke kun tilby strukturert læring som stimulerer ulike ferdigheter barna behøver når de starter på skolen som lese og tallforståelse, men derimot skal barnehagen legge opp til at barna får erfaringer også med selvledelse. Å lære barna å stå i kø, vente på tur og lignende er viktige egenskaper som på sikt er med på å forberede barnas evne til å tilpasse seg en skolehverdag (Lillejord et al., 2015).

Lillemyr (2011) peker på sosial kompetanse som en grunnstein for å få en god start på skolehverdagen. Sosialt kompetente barn er barn som mestrer ulike sosiale ferdigheter. Det kan for eksempel være å omgås andre, det å klare å bygge vennskap og kompetansen til å være selvstendig.

2.3 FORELDRESAMARBEID I OVERGANGEN

For at barn skal oppleve gode overganger forutsetter det at omgivelsene rundt barnet er involvert i samarbeidet. Foreldre og foresatte er viktige partnere i samarbeidet rundt overgangen barnehage-skole, og et godt foreldresamarbeid er derfor avgjørende for en god overgang (Thoresen & Aukland, 2020).

Barnehagen skal samarbeide med skole og hjem for at barna skal få en god og trygg overgang. Et godt samarbeid og god kommunikasjon mellom familie og barnehage er grunnleggende faktorer for barnas trivsel og utvikling (Glaser, 2018).

Det er *Lov om barnehager* og forskrift til *loven, Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*, som gir oss retningslinjer og rammer for foreldresamarbeidet som skal foregå mellom barnehage og hjem. Rammeplanen for barnehage (Utdanningsdirektoratet, 2017) peker på viktigheten av familiens engasjement og støtte i overgangen mellom barnehage og skole og gir tydelige indikasjoner på hva foreldre/foresatte kan forvente av barnehagen. Rammeplanen sikrer hjemmet et innblikk i barnehagens pedagogiske arbeid. Hjemmet kan forvente at det i barnehagen tilrettelegges for foreldremedvirkning, og at innholdet i barnehagen bygges på et helhetlig læringssyn som omfatter, lek, læring, omsorg og danning (Glaser, 2018).

Samarbeid mellom hjem og barnehage kan fremmes på ulike måter, men barnehagen er den profesjonelle aktøren i samarbeidet, og har derfor et ansvar for å legge til rette for at det finner sted. Generelt kan foreldresamarbeid deles inn i to ulike samarbeidsformer. Det dreier seg om det formelle samarbeidet som er det planlagte, og det uformelle samarbeidet som omhandler det spontane samarbeidet (Glaser, 2018).

2.4 LEK OG LÆRING I OVERGANGEN

For at en overgang fra barnehage til skole skal bli god, er det i følge Lillemyr (2011) viktig med sammenheng og kontinuitet mellom barnehage og skole. Det bør derfor legges til rette for at det kan oppstå både lek og læring i overgangssituasjonen mellom barnehage og skole.

I følge Lillemyr (2011) tilegner barna seg kunnskap og ferdigheter gjennom lek. I lek skaper barna sin identitet, og utfordrer sin kompetanse. Ulike følelser blir satt i sving, og barnet øver seg på å takle dem. Dette bidrar til at barna får muligheten til å være nysgjerrige, skapende og utforskende. Leken er motiverende og engasjerer barna, og den er styrt av den indre kraften som er viktig for læring og sosialisering.

I overgangsfasen mellom barnehagen og skolen skriver Sommer (2014) at barnehagen bør ta utgangspunkt i hele barnet og en lekende læring. Lekende læring er i følge Sommer (2014) lek som gir økt selvkontroll, bedrer den sosiale atferden og skaper kreativitet og kunnskap. Leken er viktig for barna i barnehagen og barna i skolen, og leken skal fortsatt ha en fremtredende plass i barnas liv når de starter på skolen.

Studiet til Lillejord et al. (2015) trekker også frem subjektorienterte tiltak i overgangen mellom barnehage og skole. Studiet peker på en kompleksitet og spenning som kan oppstå mellom barnehagen og skolen når det handler om lek og læring. Lillejord et al. (2015) mener kompleksiteten preges av at institusjonene har ulike tradisjoner og oppfatninger av kunnskap og hvordan kunnskapen skal utøves. Funnene viser at leken fortrenses som pedagogisk fremgangsmåte når barnehagen skal forberede til skolestart. Studiet mener at dette truer barnehagens unike bidrag til barns læring og utvikling gjennom lek.

Leken er som tidligere nevnt viktig fordi den gir en indre motivasjon og engasjement, og fordi det i lek skapes sosial og kulturell tilhørighet, og det dannes vennskap. For småbarn bygger gode læringsprosesser på lek, samtidig som at læring også styrker barnas forutsetninger for lek og læring (Lillemyr, 2011).

2.5 “EN GOD OVERGANG” FRA ET TEORETISK PERSPEKTIV

For å kunne svare på min problemstilling ”*Hvordan kan barnehagen på best mulig måte legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole?*” har det krevd undersøkelser av ulike teorier som jeg har valgt å belyse og nå redegjort for.

For å svare på problemstillingen ut i fra et teoretisk perspektiv kan barnehagen legge til rette for en god overgang ved å gi barna mange ulike muligheter for mestring. Overgangen fra barnehage til skole må sees på som en prosess, og ikke en enkel hendelse. Personalet i barnehagen og foreldre må sammen legge til rette for at barna kan skape og bearbeide opplevelser knyttet til overgangen kognitivt og emosjonelt. I overgangsperioden blir derfor foreldresamarbeid avgjørende og viktig for en god overgang.

I overgangen går barna mellom to institusjoner med ulik kultur. Barnehagen forteller barna alt de kan, og skolen forteller barna alt de skal lære. Det pekes på viktigheten av at barna utvikler sin sosiale kompetanse, som beskrives som kunsten å omgås andre på en positiv måte.

Barn med god sosial kompetanse får seg lettere nye vennskap, klarer å regulere seg selv og kan gi beskjed om det oppstår noe.

Min vurdering ut i fra et teoretisk grunnlag er derfor at barnehagen kan legge til rette for en god overgang ved hjelp av forberedelser. Det kreves at barnehagen og skolen samarbeider for å få en god overgang, og barnehagens oppgave blir å forberede barna gjennom ulike aktiviteter som stimulerer deres evne til å tro på seg selv.

3.0 METODE

Som snart ferdigutdannet barnehagelærer vil det være nødvendig å ha læringskompetanse og et forhold til at vi alltid er under utvikling. Metode er en fremgangsmåte for å komme frem til ny kunnskap. Metode blir i følge Dalland (2017) et redskap som brukes når vi undersøker. I dette kapitlet tar jeg for meg metode og mitt metodevalg.

Jeg vil i første del beskrive hva metode er, og deretter begrunne valget av metoden jeg har brukt i oppgaven. Deretter skriver jeg om informantene og den etiske forbindelsen gjennom innsamlet data. Avslutningsvis i dette kapitlet legger jeg frem min personlige vurdering av metodevalget mitt.

3.1 HVA ER METODE

Metode er i følge Bergsland & Jæger (2014) en fremgangsmåte som brukes til å belyse svar på ulike forskningsspørsmål. Det dreier seg om innsamlet data, tolkning av innhentet informasjon og analysing av dette. Når jeg bruker vitenskapelig metode i min bacheloroppgave legitimerer jeg teorien og empirien jeg bruker. Det finnes ulike former for metode, og Bergsland & Jæger (2014) beskriver to hovedtyper: Kvalitativ og kvantitativ metode. Disse hovedtypene har en ulik tilnærming til innhenting av data, og man må på forhånd være klar over hvilke kunnskapsgrunnlag man ønsker å oppnå for å velge rett metode. Den kvantitative metoden innhenter målbar informasjon (e.g. mengde, volum etc.). Den kvalitative metoden innhenter erfaringer, opplevelser og meninger, og dette er informasjon som ikke er målbar (Dalland, 2017).

For denne oppgavens formål har jeg valgt kvalitativ metode.

3.2 BEGRUNNELSE FOR VALGT METODE

Jeg har valgt kvalitativ metode fordi jeg ønsker å få frem erfaringer, syn og meninger på overgangen mellom barnehage og skole. Den kvalitative metoden handler om å få frem meninger og opplevelser, og foregår som oftest ved bruk av observasjoner og intervju (Dalland, 2017).

Ut i fra omfanget og tidsrammen på oppgaven ble det kun brukt kvalitativ metode, hvor jeg utførte intervju fordi jeg vurderte det som den beste metoden for å få svar på hvordan barnehagen på best mulig måte kan legge til rette for en god overgang. Ved hjelp av intervju har jeg fått en forståelse for hvordan mine informanter praktiserer overgangen i sin institusjon. En svakhet med å velge kvalitativ metode i besvarelsen av problemstillingen er at jeg, med hensyn til oppgavens omfang, har hatt anledning til å intervjuer relativt få informanter. Oppgaven kan derfor ikke generaliseres.

3.2.1 INTERVJU

Løkken & Søbstad (2013) beskriver metoden intervju som utveksling av kunnskap og erfaringer. Det foregår ved at intervjuer stiller spørsmål som informantene svarer på. En fordel med et intervju vil være at samtalen ofte handler om noe begge parter interesserer seg over. En ulempe med intervju kan være at det er vanskelig å få med seg all informasjonen som blir utvekslet. Det finnes alternative løsninger som for eksempel båndopptaker for at intervjuer skal få med seg alt. Jeg valgte å kun notere ned det informantene mine fortalte meg. På den måten sikret jeg anonymiteten til informantene. Hvis jeg hadde tatt opp samtalen er jeg også redd for at informantene skulle begrense seg av den årsak.

Løkken & Søbstad (2013) skriver videre at det å være objektiv som intervjuer kan være utfordrende. I et kvalitativt intervju må man legge egne erfaringer og kunnskap til side, og la informantene fortelle. Det blir da viktig å skille mellom det man faktisk hører og det man tror informantene forteller. Jeg hadde planlagt et strukturert intervju, men underveis i intervjuene ble det naturlig å stille enkelte oppfølgingsspørsmål. Intervjurunden ble derfor semistrukturert. Settingen ble på denne måten naturlig, og samtalen var åpen mellom meg som intervjuer og informantene.

I forkant av intervjuene mine utarbeidet jeg en intervjuguide som skulle hjelpe meg å svare på problemstillingen min (Vedlegg nr. 2). Guiden skulle sikre at jeg stilte åpne og nøytrale spørsmål som ikke kunne lede informantene sine svar (Dalland, 2017). Jeg skrev ned spørsmål ut i fra relevant faglitteratur og erfaringer rundt overgangssituasjonen, og formulerte de endelige spørsmålene etter god veiledning fra min veileder. Jeg brukte ulik intervjuguide ut i fra informantenes utdanning.

Jeg utarbeidet også et informasjonsskriv som informerte informantene om hensikten rundt intervjuet og hvordan jeg skulle bruke innhentet informasjon (Vedlegg nr. 1).

Ved å benytte meg av intervju som metode har jeg fått et innblikk i de ulike institusjonene sitt pedagogiske arbeid rundt overgangen barnehage – skole.

3.3 RELIABILITET OG VALIDITET

For å innhente data er det en viktig forutsetning å være kritisk til informasjonen som hentes inn. Begrepene vi skiller mellom her heter reliabilitet og validitet.

Reliabilitet dreier seg om nøyaktigheten av informasjonen som er innhentet. Det handler om troverdigheten av dataen, hvordan det er samlet inn og deretter bearbeidet og tolket (Bergsland & Jæger, 2014). For å sikre reliabiliteten er det viktig å holde orden på den innsamlede dataen, og at den som innhenter informasjonen legger til rette for at de ytre faktorene ikke påvirkes. Dette er viktig for at undersøkelsen skal bli så nøyaktig som mulig (Løkken & Søbstad, 2013).

Validitet handler på sin side om en noe mer åpen tilnærming til innsamlingen av data. Det handler om hvor relevant innhentet informasjon er i forhold til formålet. I forbindelse med oppgaven min hvor det er brukt kvalitativ metode gjennom intervju, har det vært svært viktig med relevante spørsmål, som kunne gi meg nok data til å svare på problemstillingen min (Bergsland & Jæger, 2014).

3.4 INFORMANTER

Da jeg søkte etter informanter var det viktig for meg å innhente noen som hadde erfaring med forberedelsene som ligger i overgangen mellom barnehage og skole. Det ble avgjørende for å få et innblikk i hvordan enkelte barnehager velger å praktisere forberedelsene. Jeg tok et strategisk valg når jeg på forhånd valgte ut hvilke kvalifikasjoner/ erfaringer informantene skulle ha (Dalland, 2017). For meg var det viktig å intervju fagpersoner i barnehage og skole, fordi det som oftest er dem som sitter med det overordnede ansvaret for det pedagogiske arbeidet som foregår i forberedelsene til overgangen.

Jeg intervjuet en mannlig og en kvinnelig pedagogisk leder, som begge har oppgitt at de har flere års erfaring med overgangen mellom barnehage og skole. Disse informantene blir senere i oppgaven beskrevet som BLM for barnehagelærer mann, og BLK for barnehagelærer kvinne.

Den siste informanten min er lærer i grunnskolen, og har informert om at hun har arbeidet med 1. Trinn flere ganger. Hun blir senere beskrevet som GL for grunnskolelærer.

Ingen av informantene mine tilhører samme skolekrets, og svarene jeg fikk etter endt intervjurunde kunne stilt seg annerledes om noen av informantene tilhørte samme skolekrets. Med de ulike bakgrunnene har informantene mine god erfaring med overgangen mellom barnehage og skole.

Informantene er med på å påvirke påliteligheten og nøyaktigheten i dataen, og dermed også validiteten og reliabiliteten. I forbindelse med at jeg har valgt kvalitativ metode, skriver Dalland (2017) at kvalitativ undersøkelse dreier seg om det å gå i dybden og få med seg kvalitativ kunnskap. For å kunne gå i dybden og skaffe et helhetlig bilde av overgangen innhentet jeg derfor data fra tre informanter med ulik bakgrunn.

3.5 ETISKE REFLEKSJONER RUNDT BACHELOROPPGAVEN

Dalland (2017) skriver at etikk handler om normer som hvert enkelt menneske legger til grunn for handlingene og uttrykkene sine. Videre skriver Dalland (2017) at forskningsetikk dreier seg om å ta vare på personvern slik at man sikrer intervjuobjektene for belastning i ettertid. Forskningsetikken dreier seg om planlegging, gjennomføring og rapportering av forskningen. Arbeidet skal ivareta troverdighet og sikre personvernet til informantene som deltar. I forbindelse med min kvalitative metode har det vært viktig å ta etiske hensyn til informantene som deltar i forskningsprosjektet, og at informantenes meninger og erfaringer presenteres oppriktig (Dalland, 2017).

Før jeg startet å samle inn data var det i denne sammenheng viktig å vite noe om hvordan man skal behandle opplysninger man får tilgang til. Informantene mine er anonyme, og det betyr at det ikke vil være mulig å identifisere dem ut i fra innhentet data jeg har gjort. Jeg har ikke håndtert personopplysninger, og i følge Dalland (2017) og Norsk senter for forskningsdata regnes en behandling som anonym dersom det ikke er mulig å identifisere enkeltpersoner.

I forbindelse med mitt forskningsprosjekt har jeg brukt intervju og registrert data kun i form av notater og det er derfor en fremgangsmåte som ikke behøver å meldes for behandling av personopplysninger.

3.6 VURDERING AV METODEVALGET MITT

Jeg valgte å bruke kvalitativ metode, intervju og intervjuguide for å få svar på min problemstilling. Sett i ettertid av intervjuene har jeg reflektert rundt hva det vil si å gå inn i en rolle som informant. Det har fått meg til å tenke over at man ikke med sikkerhet gjennom et enkelt intervju med hver informant kan vite om de funnene jeg får samsvarer med informantens praksis. Når jeg ser tilbake på min valgte metode ser jeg at jeg kunne brukt observasjon i tillegg til intervju. Det kunne gitt meg et større innblikk i hvilke praksiser som blir utført i de aktuelle barnehagene, og styrket reliabiliteten i oppgaven. I tillegg ser jeg i ettertid at jeg ville hatt utbytte av å intervju barna selv. Barna er de som kjenner mest på usikkerheten, tryggheten og hvordan de ivaretas i overgangsperioden. Det kunne på den måten gitt meg et mer helhetlig syn på hvordan overgangen fungerer i praksis.

Intervjuguidene jeg brukte var noe ulik ut i fra bakgrunnen til informantene mine. Jeg opplevde at guiden var sterk fordi den stiller spørsmål rundt hva som faktisk praktiseres, men jeg har muligens formulert meg litt ensidig i noen av spørsmålene. Jeg leverte ikke ut intervjuguiden på forhånd, og kunne tilpasse spørsmålene på direkten til relevant kontekst. Dette styrker validiteten til oppgaven fordi spørsmålene som stilles har riktig kontekst, men vil nok svekke etterprøvbareheten til oppgaven.

Løkken & Søbstad (2013) skriver om hvordan spørsmålene er med på å gi oss svar, og forklarer at det er intervjuer sin evne til å oppfatte og tolke svarene som er avgjørende for om intervjuet er til å stole på. Dette var første gang jeg gjennomførte intervjuer i et forskningsprosjekt, og jeg tar høyde for at jeg som intervjuer kunne utarbeidet spørsmålene i større grad på forhånd, og gjerne vært enda mer frempå under intervjuet. Likevel er min vurdering at jeg fikk nok relevante svar som jeg i ettertid har bearbeidet og transkribert på en måte som fremstiller det informantene faktisk delte.

Jeg har også forstått viktigheten av gode notater. Jeg har i presentasjonsdelen av mine funn valgt å bruke enkelte sitater fra informantene mine. Dette gjør jeg for å styrke reliabiliteten i oppgaven gjennom å gi leseren en opplevelse av informantens faktiske beskrivelser og erfaringer, og ikke kun min gjenfortelling.

4.0 PRESENTASJON AV EMPIRI

Jeg vil nå presentere funnene jeg har innhentet gjennom intervju. Det ble gjennomført totalt tre intervjuer. For å sikre anonymiteten til informantene vil barnehagelærerne i oppgaven beskrives som BLK og BLM. Læreren vil beskrives som GL for grunnskolelærer.

4.1 SAMARBEID MELLOM INSTITUSJONENE

Alle informantene forteller at samarbeid mellom barnehage og skole er nødvendig før en overgang. Det kommer frem at samarbeidet kan bidra til en bedre og tryggere overgang.

GL utdyper i detalj om overgangen fra skolen sin side, og forteller at barnehagen og skolen formidler kunnskap og gir nyttig informasjon til hverandre i tiden før overgangen. Videre forteller GL at ”skolestart er en viktig milepæl, og det er derfor viktig at vi sammen jobber mot en positiv overgang, og at det fokuseres på sammenhenger og progresjon i læringsinnholdet i barnehagen og skolen”. I tillegg poengterer GL at de har noe de kaller overføringsamtaler med pedagogene fra barnehagen, der det utveksles informasjon om barnegruppen generelt, og enkelt barn med ulike spesielle behov etter samtykke fra foreldrene.

BLM og BLK opplever at det kan være noen uklarheter om hvem som har ansvaret for samarbeidet, men forteller at de har utveksling av informasjon og besøksdager på vårparten. BLK sier at ”Besøksdagene bidrar til at barnegruppen får bli kjent med skolen og sitt nye lekemiljø”.

I tillegg forteller BLK og BLM at barnehagene uavhengig av samarbeidet med skolen, besøker skoleplassen flere ganger i måneden. De spiser gjerne matpakken sin i skolegården, og blir kjent med ulike veier til skolen.

Ellers kommer det frem at BLK mener det burde vært en slags detaljert plan for overgangen, som fortalte når og hvor de ulike forberedelsene skulle funnet sted. BLK poengterer at det i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver er pålagt arbeid som omhandler samarbeid og sammenheng med barnehage og skole, men synes likevel det er mangelfullt. Samtidig nevner BLK at det finnes en kommunal plan for overgangen mellom barnehage og skole, men at også denne er litt for generell.

Svarene jeg fikk på dette spørsmålet viser at det er et betydelig utviklingspotensial når det gjelder samarbeidet mellom barnehage og skole. Jeg tolker svarene fra GL som at samarbeidet

mellom hennes skole og nærliggende barnehager har et betydelig større fokus på overgangen og forberedelsene enn det BLK og BLM sine barnehager har med sine nærskolene. Likevel kommer det frem at alle informantene har samarbeid og dialog mellom foreldre og institusjonene seg i mellom, men at det gjerne burde vært større fokus på forberedelsene i barnehagene.

4.2 HVA LEGGES I EN GOD OVERGANG?

På dette spørsmålet fikk jeg ulike svar, noe som var helt forventet da det ikke er et fasitsvar på hva en god overgang er. Likevel er det noen sammenhenger mellom de ulike svarene mine. Alle informantene snakker om viktigheten av det å bli kjent med et nytt området, og viktigheten av et godt foreldresamarbeid.

GL beskriver en god overgang til skolen der skolestarterne får bli kjent med skolen og nærområdet til skolen sin. Særlig det å få se klasserommet sitt, ansiktet på læreren sin, bli vist toalettet, gymsal og lignende. GL begrunner dette med at det å starte på skolen kan være ekstremt sårbar og kritisk for enkelte barn, men at det vil hjelpe på om det ikke er nytt og fremmed første skoledag. Videre forteller GL at det er viktig å skille mellom barnehage og skole, og hvem som skal tilpasse seg hva for at overgangen skal bli god. GL poengterer at det er skolen som skal tilpasse seg barnets behov og møte barnets følelser og ferdigheter for at overgangen skal bli best mulig. GL mener at dette er mulig å oppnå fordi de allerede har informasjon om hver enkelt elev, og kan planlegge og tilrettelegge ut i fra behovene som kommer frem på overføringssamtaler.

BLM og BLK forteller at de har et stort fokus på foreldresamarbeidet mellom barnehagen og hjem for at det skal bli en god overgang. BLK poengterer at overgangen er avhengig av at barna har foreldre som er tett på, som engasjerer seg og som forstår at det er dem som er de viktigste støttespillerne i overgangen. BLK forteller videre at når foreldresamarbeidet fungerer bra, påvirker det barnets opplevelse i overgangen, som vil føre til at overgangen kan betraktes som god.

BLM nevner at de i løpet av siste barnehageår fokuserer mye på selvledelse og selvstendighet. Fokuset rundt selvledelse og selvstendighet er aktuelt fordi barna i mye større grad er overlatt til seg selv i skolen, enn barnehagen. Det er færre voksne per barn i skolen, og barna er avhengig av å kunne gå på toalettet selv, kle på seg selv og lignende. I tillegg nevner BLM den sosiale kompetansen hos barnet. Han sier ” Gjennom siste barnehageår jobber vi mot at alle

førskolebarna har en god venn før de er ferdig i barnehagen. Det gjør vi fordi barna da opparbeider erfaring med å beherske sosialt samspill med andre, som igjen vil føre til et bedre utgangspunkt for en god overgang”. I tillegg sier BLM at” barnehagen sitt fokus er særlig spisset mot et godt samarbeidet med foreldrene for å få til en god overgang, og det å la barnegruppen utforske og besøke nærområdet til skolen”.

Svarene jeg fikk viser at barnehagen har stort fokus på foreldresamarbeid og selvstendighet for å få en god overgang. Skolen vektlegger det å skape trygge omgivelser, og det å kunne tilpasse seg barnet. Jeg tolker de ulike svarene slik at samarbeid og selvstendighet er to nøkkelord for en god overgang. Videre viser svarene at sentrale ferdigheter vil være avgjørende for en god overgang.

4.3 FORELDRESAMARBEID

Alle informantene mine trakk frem viktigheten av inkludering av foreldregruppene. Fellesnevneren i svaret på spørsmålet, er at foreldregruppen må få ta del i overgangsprosessen for å bli tilstrekkelig inkludert. BLM trekker frem viktigheten av å styrke samarbeidet mellom hjemmet og barnehage/skole i tiden før overgangen. Han begrunner viktigheten slik” Fordi det skaper trygghet for barnet når de ulike instansene er inkludert og informert om behov og eventuelt andre tilrettelegginger som bør hensyntas”.

BLK forteller at “et godt samarbeid mellom barnehage og hjem er nødvendig for barnets trivsel og utvikling, og det er barnehagens ansvar å legge til rette for samarbeidet, men det er likevel et gjensidig ansvar mellom barnehagen og hjemmet”.

GL forteller at relasjonsbygging mellom skolen og barnet med familie er i stort fokus før skolestart. Når GL har et nytt 1. Trinn får elevene utdelt et hefte på førskoledagene i mai/juni, hvor det er bilder og informasjon om læreren til elevene. Dette gjøres for å komme ned på barnets nivå, og for å la foreldre og barn bli kjent med det som skal bli læreren. GL forteller videre at dette er noe foreldre responderer godt på, og som foreldre trekker frem som helt avgjørende for en god overgang, da barnet har kunnet sett på ansiktet til læreren sin i lang tid på forhånd, og foreldre har fått informasjon om læreren. Ellers trekker GL frem at skolen tidlig på våren sender ut et informasjonsskriv, hvor foreldre kan komme med ønske om spesielle sammensetninger av klassene. I tillegg arrangeres det et foreldremøte samme uken som skolestart, og hensikten med foreldremøte så tidlig på året er å informere og trygge foreldre så godt som mulig.

BLK forteller at inkludering av foreldre i barnehagen i stor grad retter seg mot hva barna kan lære seg ved hjelp av foreldre før skolestart. Hvordan foreldre kan være med i samarbeidet for å trygge barnet sitt før overgangen er noe barnehagen jobber med. Videre forteller BLK at det arrangeres et foreldremøte når barna starter i førskolegruppe. På foreldremøte går barnehagen gjennom hva de ønsker foreldre og barnehage skal ha felles fokus på. Det gjelder spesielt det å la barnet prøve selv, utfordre barnet, og oppmuntre og støtte i prøve og feile metoden. BLK forteller også at de på våren har foreldresamtaler for å kartlegge sammen med foreldre før skolestart.

Den ene informanten er eneste informant som trekker frem barns medvirkning i samarbeidet rundt foreldresamarbeid. I barnehagen til informanten har de et eget fokusområde som handler om barnas egne meninger og tanker rundt skolestart. Informanten sier at ”rammeplanen forteller at barna skal ha innflytelse på det som skjer i barnehagen, og at vi bruker nettopp det som utgangspunkt rundt skolestart”.

Ellers forteller BLK at foreldresamarbeidet rundt overgangen kan være utfordrende, fordi foreldre for eksempel setter for høye forventningskrav til barnehagen. Informanten sier følgende : ”Jeg har opplevd et foreldrepar som forventet at vi lærte barnet å få en forståelse for å skrive og lese i overgangsperioden. Når jeg som pedagogisk leder må fortelle at dette ikke er noe vi fokuserer på siste året i barnehagen møtte jeg hard motstand, og ingen forståelse”. Dette var et eksempel på foreldresamarbeid som informanten opplevde som utfordrende.

4.4 PROSESSEN I DEN ENKELTE INSTITUSJON

GL sin skole og nærbarnehager har utarbeidet et årshjul sammen som gir indikasjoner på de ulike hendelsene i overgangsprosessen. GL nevner at det tidlig på våren hentes inn et samtykkeskjema, hvor relevant informasjon deles med skolen med foreldrenes samtykke.

I januar sendes det ut brev om tildelt skoleplass, og rektor samarbeider med de ulike barnehagene for å skaffe oversikt. I april arrangeres det samarbeidsmøter i de tilfeller det er nødvendig, og i mai og juni er det tid for besøksdager. På besøksdagen er foreldre inkludert, og elevene får møte læreren sin, klasserommet sitt og gjort seg kjent med uteområdet.

Videre forteller GL at det som nevnt tidligere er et foreldremøte i august, og at de fleste barn begynner på SFO tidlig i august. Barna som har kjennskap til SFO før skolestart har derfor allerede gjort seg litt kjent før skolehverdagen starter.

Begge informantene som er barnehagelærere forteller at i prosessen er det barnet som er i fokus, og at de tilpasser prosessene ut i fra barnegruppen og enkeltbarnets behov. De har ulike tradisjoner i barnehagene, som bidrar til at overgangen blir en prosess, og ikke en hendelse. Den ene informanten beskriver leirskole, som er en tradisjon i barnehagen gjennom mange år. På leirskolen drar man i mai/juni, og det planlegges og arbeides mye rundt denne turen i forkant. Dette er noe barna tar aktivt deltagelse rundt. Turen symboliserer at barnehagetiden er over, og at skolen står for tur. På turen får barna kjenne på selvledelse, da barnehagen legger opp til aktiviteter og ulike tilpasninger som gjør at hvert barn øver seg på å mestre hverdagslige ting selv.

4.5 HVA FORVENTES?

Når jeg stiller spørsmål om hva læreren forventer at barna har lært i barnehagen, får jeg til svar at det er veldig individuelt. Det handler om hvilke ferdigheter og forutsetninger det enkelte barnet har. Generelt sett ønsker skolen at barnehagen har hatt fokus på kommunikative ferdigheter, fokus på rutiner og regler. Dette kan være å ha tålmodighet til å vente på sin tur til å snakke i klasserommet, beherske toalettet selv, kunne kle på seg sko og jakke og lignende. Informanten forteller også at det er en stor fordel om barna klarer å administrere sine egne ting selv. At de vet hvilke skolesekker som er sin egen, hvilke ting som tilhører en selv og ikke.

4.6 HVA ER DET VIKTIGSTE BARNEHAGEN GJØR FOR Å SKAPE EN GOD OVERGANG?

Når jeg stiller spørsmål om det viktigste arbeidet barnehagen kan gjøre for å skape en god overgang, er svaret at arbeidet med de sosiale ferdighetene er det viktigste. BLK sier følgende ”et av barnehagens viktigste oppgaver i forberedelsene til overgangen, er å skape muligheter for deltakelse og samarbeid på tvers av barnehagen og skolen”. Videre sier hun at trivsel er en viktig faktor for at barnet kan lære på skolen. Informantene forteller videre at så lenge barnet har en venn, vil det alltid ha litt trygghet i hverandre. Ellers trekker informantene frem hjelp til selvhjelp, noe vi har snakket om under de tidligere spørsmålene. Det kommer frem fra alle tre informantene at det er den sosiale kompetansen til barnet som er den viktigste erfaringen barnehagen gir barna.

5.0 DRØFTING

Gjennom både faglitteratur og mine egne intervjuer har jeg nå vist at måten barnehagen arbeider med overgangen er viktig for barnets mulighet til utvikling, trivsel og læring når det startet på skolen (Lillejord et al, 2015; Lillemyr 2011).

I intervjuene finner jeg også støtte for mine innledende observasjoner knyttet til at praksisen er varierende mellom de ulike barnehagene, og at det er opp til den enkelte barnehage og skole i stor grad å utvikle en "beste praksis" for overgangen. Lillemyr (2011) skriver at barnehagene seg i mellom har ulike tradisjoner og oppfatninger av kunnskap og hvordan man utøver læring, og praksisen som blir gjennomført i de ulike barnehagene derfor er varierende.

Med utgangspunkt i at arbeidet med overgangen mellom barnehage og skole er viktig, men at det gjøres ulikt i ulike barnehager vil jeg i dette kapitlet drøfte hvordan barnehagen på best mulig måte kan legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole.

For å diskutere hvordan barnehagen kan legge til rette for en god overgang, vil jeg først drøfte hva en god overgang er. Deretter kan jeg drøfte hva barnehagen kan gjøre for å legge til rette for en slik overgang. I dette kapitlet deler jeg tematikken inn i de viktigste hovedfunnene gjennom oppgavens empiri og teori.

5.1 EN GOD OVERGANG

I overgangen mellom barnehagen og skolen er det barnet som er den viktigste aktøren. Barn opplever overgangen og forberedelsene i overgangen ulikt, men barn som er forberedt på hvilke situasjoner som venter dem, mestrer overgangen bedre enn barn som ikke er forberedt (Hogsnes, 2019). Intervjuet med GL beskriver hvordan overgangen kan være sårbar og kritisk for det enkelte barn, men at det vil hjelpe dersom det ikke er nytt og fremmed. Dette støttes av Lillejord et al. (2015), som sier at overgangen bør ses på som en prosess og ikke en enkelt hendelse.

Lillemyr (2011) skriver at sosial kompetanse, altså å mestre ulike situasjoner, er en grunnstein for en god skolestart. Dette støttes av BLM som sier at de gjennom siste barnehageår jobber med beherskelse av sosialt samspill for å styrke barnets forutsetning for en god overgang.

I overgangen mellom de to institusjonene tolker jeg teorien og min egen empiri til at en av barnehagens viktigste oppgaver er å styrke barnets forutsetning for å håndtere de uformelle og

formelle situasjonene som vil oppstå på skolen. Det formelle handler om situasjoner som er pedagogisk planlagt, mens de uformelle situasjonene dreier seg om det som oppstår spontant. Begge situasjonene påvirker barns evne til å lære (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Ettersom barnehagen har ansvaret for det pedagogiske arbeidet med barnet i forkant av overgangen, er det naturlig at barnehagen tar en viktig rolle i prosessen med å forberede barnet. Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) skriver at barnehagens innhold skal bygges på et helhetlig læringssyn hvor omsorg, lek, læring og danning er sentralt.

Det er nok ikke mulig å definere **en** god overgang, ettersom det vil være avhengig av hvert barn sin egen opplevelse. Likevel er det mulig ut ifra teori og mine egne intervjuer å si at en god overgang bør ses på som en prosess hvor man gjennom lek fokuserer på å løfte barnas evne til å mestre, lære og håndtere ulike situasjoner. Det handler altså om at barnehagen gjennom et helhetlig læringssyn trener på barnas sosiale kompetanse.

5.2 SAMMENHENG MELLOM LEK OG LÆRING I OVERGANGEN

For å forstå hvordan man kan legge til rette i overgangen, er det viktig å ha en grunnleggende forståelse for hvilke kulturer barna kommer fra og skal til. Lillejord et al. (2015) peker på de prinsipielle forskjellene mellom barnehagen og skolen. Barnehagen forteller barna alt de kan, skolen forteller barna alt de har å lære.

På tross av til tider store kulturelle forskjeller står det i Rammeplanen at barna skal ”*oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen*” (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 33). Behovet for at barna opplever sammenheng bekreftes fra intervjuet med mine informanter, som poengterer viktigheten av å gi barna erfaringer som kan vise sammenheng i alt det ukjente. Teorien er også tydelig på at opplevelsen av sammenheng mellom barnehage og skole gir barna trygghet i en overgang som innebærer utfordrende rolleendringer i det barna går fra å være eldst i barnehagen til å bli yngst på skolen (Thoresen & Aukland, 2020).

En slik sammenheng kan skapes gjennom skoleforberedende aktiviteter som å øve på å rekke opp hånden, skrive navnet sitt og følge med på en beskjed. I tillegg er det svært nyttig at barna får utforske og lære gjennom lek i barnehagen og ta med seg denne leken inn i skolestarten. Leken er motiverende og engasjerer barna (Lillemyr, 2011), og selv om det pedagogiske

grunnsynet er ulikt mellom institusjonene, skal leken også ha en fremtredende plass i barnas liv når de starter på skolen (Sommer 2014). Det kan derfor være en fordel om skole og barnehage i samarbeid avtaler ulike leker og aktiviteter som barnehagen kan øve på, og som barna vil finne igjen på skolen. På denne måten kan barna øve på den sosiale kompetansen i trygge omgivelser, og deretter kan barna oppleve mestring og sammenheng mellom institusjonene når leken gjentas på skolen.

Selv om leken ikke nødvendigvis fokuserer på egenskaper som kan knyttes til ett bestemt fag eller måles, viser både teorien og intervjuene at det er viktig at barnet lærer sosial kompetanse i barnehagen for å gjøre seg i stand til å møte en hverdag preget av regler og større forventninger til selvledelse. Lek er ikke kun viktig fordi den gir motivasjon og engasjement, men også fordi det i lek skapes vennskap og sosial og kulturell tilhørighet (Lillemyr, 2011). Hvis aktiviteten er kjent, kan barna bruke overskuddet sitt på å være nysgjerrige, skapende og utforskende og ikke på å mestre selve aktiviteten i seg selv.

En forutsetning for at barna skal oppleve sammenheng i overgangen mellom barnehagen og skolen, er at skolen og barnehagen samarbeider godt og kommuniserer. Der hvor GL uttrykker at det er et godt og strukturert samarbeid med omkringliggende barnehager, uttrykker BLM og BLK at det er usikkerhet og uklarhet knyttet til samarbeidet. I samarbeidet mellom barnehagen og skolen, peker Lillejord et al. (2015) på en usikkerhet og spenning som lett kan oppstå som et resultat av de prinsipielle forskjellene mellom barnehagen og skolen. Resultatet kan være at det blir vanskelig å samarbeide på tvers av institusjonene. For å unngå at lek fortrenses av uklarheter, poengterer Lillejord et al. (2015) viktigheten av at skolen og barnehagen sammen drøfter hvordan de ansatte i barnehagen og skolen betrakter barns læring, lek og utvikling.

5.3 BARNET SOM SUBJEKT I OVERGANGEN

Der sammenheng i lek og aktiviteter handler om at barna skal oppleve sammenheng mellom aktiviteter i barnehagen og på skolen, er det også viktig å se hvert enkelt barn som subjekt i forkant av overgangen. Berit Bae (2007) forklarer det å se barnet som subjekt med å at vi forholder oss til det enkelte barnets egne tanker og følelser, og at vi respekterer barnet som det er.

Den ene informanten forteller hvordan de har et eget fokusområde som handler om barnas egne meninger og tanker rundt skolestart. Fokus på bearbeiding rundt erfaringene i barnegruppen er noe jeg tenker er en viktig del av prosessen i forkant av overgangen. Barn er ulikt sted i utviklingen, og noen barn klarer å uttrykke følelsene sine, men trenger hjelp til å sortere dem, mens andre barn trenger hjelp til å uttrykke dem.

Lillejord et al. (2015) skriver at det kan være gunstig for barnehagen å legge til rette for å vandre mellom skolen og barnehagen for å bearbeide opplevelser kognitivt og emosjonelt. BLK sier også at besøksdagen bidrar til at barnegruppen får bli kjent med skolen og sitt nye lekemiljø. Etter mitt syn kan pedagogene utvide opplevelser knyttet til overgangen enda lengre, ved å øve på å reflektere og sette ord på det barnet selv føler.

Ved å reflektere med barna, kan de voksne hjelpe barna å sortere og sette ord på tankene sine. I forkant av overgangen er dette helt nødvendig for at jeg som barnehagelærer skal kunne legge best mulig til rette for barna. I etterkant av overgangen er det nødvendig for at barna skal klare å uttrykke seg på en konstruktiv måte i situasjonene de kommer opp i på skolen.

Styrken ved å reflektere i fellesskap i barnegruppen er at barna kan føle seg mindre alene i usikkerheten og at kanskje noen andre barn setter ord på det barnet følte, men ikke klarte å si. Styrken med å reflektere 1:1 med barna er at det kan være litt mer åpent, og trenger ikke å holde tilbake med tanke på sosial status o.l. Begge deler er altså viktig for at barna skal oppleve å bli sett som subjekt og bearbeide sine følelser og tanker i anledning skolestarten.

5.4 FORELDRESAMARBEID I OVERGANGEN

Utover det barna tar med seg i egen ryggsekk, er foreldrene et fast element i barnas overgang. Foreldrene er der når barna er i barnehagen, og de er der når barna begynner på skolen. Enkelte barn kan oppleve at foreldrene er en trygg støtte for barna ved å bygge bro mellom det kjente og ukjente, og andre barn kan oppleve at foreldrene forvirrer og skader prosessen. En felles forståelse for arbeidet frem mot overgangen mellom barnehagen og skolen, er grunnleggende for et godt samarbeid (Glaser, 2018; Lillejord et al. 2015).

I intervjuet med BLK kommer det tydelig frem hvorfor det å skape felles forståelse er viktig, idet BLK beskriver at omgivelsene ikke henger med i utviklingen i barnehageprofesjonens syn på hva som kreves for en god barnehagestart. Foreldrene var opptatt av objektive og målbare ferdigheter som “å lese” eller “å skrive”, mens barnehageprofesjonen er blitt mer opptatt av

selvstendighet, mestring og sosial kompetanse j.f. Lillemyr (2011) sin definisjon av sosial kompetanse. Samtidig skal, i følge Lillejord et al. (2015), foreldre være ekspertene på egne barn. En barnehagelærer må gjerne komme med faglige råd, men må altså anerkjenne og respektere foreldre og deres synspunkter og valg i overgangssituasjonen.

For å sikre et konstruktivt arbeid er altså en felles forståelse for hva som er viktig i overgangen svært viktig. BLK arrangerer et foreldremøte når barna starter i førskolegruppe hvor det gjennomgås hva de ønsker foreldre og barnehage skal ha felles fokus på. I følge BLK retter inkludering av foreldre seg i uformelle situasjoner i stor grad mot hva barna kan lære seg ved hjelp av foreldre før skolestart, og hvordan foreldre kan trygge barnet sitt før overgangen. BLK forteller at et godt samarbeid mellom barnehage og hjem er nødvendig for barnets trivsel og utvikling, og at det er barnehagens ansvar å legge til rette for samarbeidet, men at det er et gjensidig ansvar mellom barnehagen og hjemmet å skape samarbeidet.

6.0 AVSLUTNING

Under oppgaven har jeg gjennom en kvalitativ undersøkelse belyst hvordan to ulike barnehager og en skole arbeider for en best mulig overgang mellom barnehage og skole. Ved å drøfte empirien og teori opp mot hverandre, har jeg funnet ut av problemstillingen: *Hvordan kan barnehagen på best mulig måte legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole?*

Faglitteraturen og empirien viser at barnehagen *kan* bidra til en god overgang ved hjelp av gode forberedelser. Barnehagens viktigste oppgave blir, slik jeg tolker mine funn, å forberede barnegruppen og enkeltbarnet gjennom aktiviteter og lek som er ment for å bygge opp barnets sosiale kompetanse og gi barna ett sett med erfaringer de kan ta med seg inn i skolen.

Det er viktig og avgjørende med et tett og godt samarbeid mellom barnehagen og skolen. I møtepunktene mellom institusjonene er det viktig å diskutere institusjonenes likheter og ulikheter, fordi barnehagen og skolen har ulik læringskultur. Dialogen må alltid ha barnets trygghet, læring og utvikling i fokus. Ved overgangen til skolen er det den sosiale kompetansen og tryggheten som er mest i fokus, og skolen bør bygge videre på den kompetansen og erfaringene barna har fra barnehagen, slik at barna skal oppleve sammenheng.

Hvordan man skaper en god overgang mellom barnehage og skole er et komplekst tema, som det nødvendigvis ikke finnes ett fasit svar på. Jeg har likevel under forskningsprosjektet funnet noen grunnleggende prinsipper som bør veie tungt i barnehagens planlegging av overgangen, og som jeg vil ta med meg inn i mitt virke som barnehagelærer. Oppsummert vil jeg særlig løfte frem følgende funn:

Helt sentralt er at barna må stå i sentrum, overgangen må ikke sees på som en enkelt hendelse, men en prosess. I denne prosessen er det viktig å legge til rette for:

1. **Å øve på barnas sosiale kompetanse** - altså hvordan barnet mestrer ulike situasjoner.
2. **Aktiviteter som lar barna oppleve sammenheng i overgangen mellom barnehage og skole** - slik at barna kan bruke energien sin på å være nysgjerrige, skapende og utforskende, og ikke det å takle aktiviteten i seg selv.
3. **Å øve på at barna uttrykker seg og forstår egne følelser rundt overgangen** - slik at jeg som barnehagelærer kan legge til rette før overgangen, og at barna klarer å gjøre rede for sine behov etter overgangen.

Avslutningsvis er det viktig å skape en felles forståelse av prosessen og innholdet i de tre punktene over med foreldrene til barna, slik at man drar i samme retning og ikke forvirrer barna.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Utdanningsdirektoratet, 2017) utdyper bestemmelser og krav til barnehagen og hvordan barnehagen skal jobbe mot et kvalitetsmessig godt tilbud. Å kvalitetsutvikle personalet i barnehagen innebærer en stadig utvikling av personalets kompetanse, og dette er nødvendig for å sikre realisering av gjeldende lovverk og rammer som er satt for barnehagen.

Gitt mine funn om barnehagens viktige rolle i overgangen, og at overgangen praktiseres ulikt, tenker jeg at utvikling av kompetanse rundt område er viktig for å sikre kvalitet i barnehagens tilbud.

7.0 LITTERATURLISTE

- Bae, B. (2007, 10. januar). *Å se barn som subjekt*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barnsom-subjekt---noen-konsekvens/id440489/>
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64) Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere: En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hogsnes, H. D. (2019). *Barns overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordning: Samarbeid for sammenheng*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansson, E. (2013). *Små barns læring: Møte mellom barn og voksne i barnehagen*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kunnskapsdepartementet (2020,10.september). *Kvalitet i barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/kvalitet-i-barnehagen/id2612951/>
- Lillejord, S. Børte, K. Halvorsrud, K., Ruud E., & Freyer, T. (2015). *Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole - en systematisk kunnskapsoversikt* (KSU 2/2015). Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/contentassets/d66fcf1950f34b46a79a5fc647e40774/kunnskaps-senter-overgangbarnehage-web.pdf>

- Lillemyr, O. (2011). *Lek, opplevelse, læring: I barnehage og skole* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Norsk senter for forskningsdata. (n.d.). *Hvordan gjennomføre et prosjekt uten å behandle personopplysninger?* Hentet fra <https://www.nsd.no/personverntjenester/oppslagsverk-for-personvern-i-forskning/hvordan-gjennomfore-et-prosjekt-uten-a-behandle-personopplysninger/>
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Sommer, D. (2014). *Barndomspsykologi: Små barn i en ny tid* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thoresen, I., & Aukland, S. (2020). *Eldst i barnehagen og yngst i skolen: Om lek, læring og overganger*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Utdanningsdirektoratet (2020). *Læreplanverket*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/>
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

VEDLEGG NR. 1

INFORMASJON VEDRØRENDE INTERVJU I FORBINDELSE MED BACHELOROPPGAVE

Bakgrunn og formål

Mitt navn er X, og jeg er en barnehagelærerstudent som tilhører Høgskulen på Vestlandet, campus Bergen. Jeg holder for tiden på med bacheloroppgaven min. Problemstillingen jeg skal forske på er som følgende: *Hvordan kan barnehagen på best mulig måte legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole?*

Jeg har gjennom praksis og erfaringer gjennom egne barn erfart overgangen mellom barnehage og skole, og syntes det er et spennende tema. Jeg trenger i denne forbindelse å innhente informasjon og relevant erfaring fra fagpersoner som arbeider innenfor feltet. Formålet med spørsmålene er å få kunnskap om hvordan barnehagen og skolen samarbeider, og hvordan det legges til rette rundt overgangen. Spørsmålene i intervjuet vil rette seg mot hvordan din institusjon arbeider mot forberedelsene i overgangen.

Hva innebærer deltakelsen?

Jeg skal gjennomføre en kvalitativ undersøkelse hvor jeg innhenter erfaringer og kunnskap gjennom intervju. I følge Norsk senter for forskningsdata er det mulig å gjennomføre et prosjekt uten å behandle personopplysninger dersom jeg ikke trenger personopplysninger i prosjektet mitt. Videre står det at en mulig fremgangsmåte for å ikke behandle personopplysninger er intervju hvor jeg som intervjuer kun registrerer data i form av notater. Et anonymt datamateriale består av opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner.

Intervjurunden er frivillig, og du står fritt til å trekke deg underveis. Opplysningene jeg samler inn skal brukes i bacheloroppgaven min når jeg reflekterer og drøfter over teori og praksis. I bacheloroppgaven min vil du som informant beskrives med yrkestittel+ kjønn og ingen personlige personopplysninger som kan spores til deg.

Min veileder på Høgskulen er : Åse Nylenna Akslen.

Med vennlig hilsen X X

VEDLEGG NR. 2

INTERVJUGUIDE

Hvordan kan barnehagen på best mulig måte legge til rette for en god overgang mellom barnehage og skole?

Intervju av barnehagelærer

Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

- Hvilken stilling har du nå?

- Hvilke bydel tilhører du?

- Hvordan samarbeider barnehagen med skolen før overgangen?

- Hva legges i en god overgang fra barnehage til skole? Og hva gjør din institusjon for å fremme dette?

- På hvilke måter blir barnet selv og foreldre inkludert i prosessen det er å gå fra barnehage til skole?

- Hvordan foregår selve overgangen mellom barnehage-skole i din barnehage?

- Hva mener du er det viktigste barnehagen gjør for å skape en god overgang?

Intervju av lærer

Hvor lenge har du jobbet i skolen?

- Hvilken stilling har du nå?

- Hvilken bydel tilhører du?

- Hvordan samarbeider skolen med barnehagen før overgangen?

- Hva legges i en god overgang fra barnehage til skole? Og hva gjør din institusjon for å fremme dette?

- På hvilke måter blir barnet selv og foreldre inkludert i prosessen det er å gå fra barnehage til skole?

- Hvordan foregår selve overgangen mellom barnehage-skole på din skole?

- Hva forventer skolen at barna har lært i barnehagen?
- Hva mener du er det viktigste barnehagen gjør for å skape en god overgang?